

Taikus judėjimas už gyvosios gamtos išsaugojimą VŠĮ „Girių inspekcija“
Kodas 306625563, Didlaukio g. 42-8, LT-08330 Vilnius, tel. +37067934089, el. paštas: giriuinspekcija@gmail.com
LT487189900010700257

Adresatai:

Anykščių rajono savivaldybės administracijai
Anykščių rajono savivaldybės merui ir tarybai

Kopijos:

VŠĮ Centrinei projektų valdymo agentūrai
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
Aukštaitijos saugomų teritorijų direkcijai
Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos
UAB „SRP Projektas“

**DĖL ANYKŠČIŲ AUTOBUSŲ STOTIES TERITORIJOS PROJEKTO, ESAMŲ MEDŽIŲ
IŠSAUGOJIMO IR FINANSAVIMO TINKAMUMO**

2026 m. rugsėjo 3 d. Nr. GI-2026-09-03-02
Vilnius

VŠĮ „Girių inspekcija“, gindama viešąjį interesą gyvosios gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos srityje, išnagrinėjo viešai paskelbtus projekto P25-068 sprendinius dėl Anykščių autobusų stoties teritorijos Vienuolio g. 1 rekonstravimo. Projektinių pasiūlymų teikimo terminas baigėsi 2026 m. birželio 22 d., tačiau vietos gyventojų išsakyti prieštaravimai, viešai neatskleisti esminiai želdinių duomenys ir finansavimo gairių reikalavimai išlieka aktualūs iki galutinių sprendinių patvirtinimo, statybą leidžiančio dokumento išdavimo, pirkimų ir darbų pradžios.

Šiame kreipimesi keliama klausimai išlieka aktualūs priimant tolesnius projekto sprendimus. Prašome projekto statytoją, finansavimo administratorių ir kompetentingas saugomų teritorijų institucijas pagal kompetenciją įvertinti projekto sprendinių teisėtumą, finansavimo tinkamumą bei poveikį viešajam interesui ir iki tokio vertinimo neatlikti negrįžtamų veiksmų.

Šiuo metu renkamas vietos bendruomenės ir kitų Anykščių viešąsias erdves naudojančių asmenų palaikymas. Surinkti parašai bus pateikti kaip šio rašto papildymas.

Girių inspekcijos pozicija aiški: projektas turi būti perprojektuotas taip, kad nebūtų kertamas, kitaip šalinamas ar persodinamas nė vienas esamas medis, o medžiai Nr. 7, Nr. 8 ir Nr. 9 būtų išsaugoti dabartinėse jų augimo vietose.

1. Žaliosios infrastruktūros priemonė įpareigoja pirmiausia išsaugoti esamus želdinius

Savivaldybės medžiagoje nurodoma, kad projektas įgyvendinamas pagal regioninės pažangos priemonę Nr. 02-0001-06-08-02 (RE). Oficialios Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. lapkričio 3 d. įsakymu Nr. D1-361 patvirtintos finansavimo gairės vadinamos priemonės Nr. 02-001-06-08-02 (RE) gairėmis. Prašome patikslinti ir visuose projekto dokumentuose suvienodinti priemonės numerį.

Šių gairių paskirtis – plėtoti žaliąją infrastruktūrą, saugoti biologinę įvairovę ir ekosistemines paslaugas, mažinti taršą bei klimato kaitos poveikį. Jose nustatyta esminė finansavimo riba: „Nefinansuojama statinių statyba, rekonstrukcija, remontas, jei vykdant šias veiklas teritorijoje didinamas vandeniui nelaidžių dangų kiekis ir (ar) mažinamas esamų želdinių kiekis.“

Todėl dviejų esamų medžių pašalinimas šiame projekte nėra vien techninė detalė. Jis kelia tiesioginį projekto išlaidų tinkamumo klausimą. Naujai pasodinti jauni medžiai savaime neįrodo atitikties, nes jie dešimtmečius neatstos brandžių medžių lajos, šešėlio, vėsinimo, kritulių sulaikymo, buveinių ir kraštovaizdžio vertės. Savivaldybė ir CPVA turi raštu parodyti, koku teisiniu bei faktiniu pagrindu siūlomi

sprendiniai nelaikomi esamų želdinių kiekio mažinimu ir kaip kiekviena finansuojama išlaidų eilutė prisideda prie priemonės tikslų.

2. Viešai paskelbti duomenys neleidžia pagrįsti medžių šalinimo ar persodinimo

Projektiniuose pasiūlymuose nurodyta, kad teritorijoje auga 18 medžių (20 kamienų), siūloma pašalinti du medžius, plane pažymėtus Nr. 7 ir Nr. 8, o medį Nr. 9 persodinti. Tačiau viešai paskelbtame projektinių pasiūlymų rinkinyje nėra želdinių inventorizacijos lentelės, pagal kurią būtų galima nustatyti šių medžių rūšis, skersmenis, būklę, ekologinę ir kraštovaizdžio vertę, šalinimo motyvus bei persodinimo realumą.

Kol šie duomenys nepaskelbti, visuomenė negali patikrinti teiginio, kad kirtimas būtinas, ar palyginti sprendinių su alternatyva, išsaugančia visus esamus medžius jų augimo vietose. Ypač svarbu atskleisti, ar Nr. 7–9 yra saugotini želdiniai, ar jiems reikalingi leidimai, atkuriamosios vertės apskaičiavimas ir nepriklausomas specialisto vertinimas.

Girių inspekcija nepritaria ne tik medžių Nr. 7 ir Nr. 8 pašalinimui, bet ir medžio Nr. 9 persodinimui. Brandesnio medžio persodinimas nėra lygiavertis jo išsaugojimui augimo vietoje: perkelti neišvengiamai pažeidžiama ir prarandama dalis šaknų sistemos, todėl kyla prigijimo, stabilumo ir ilgalaikio gyvybingumo rizika. Sėkmė priklauso nuo medžio rūšies, amžiaus, būklės, šaknų gumulo dydžio, darbų sezono, išankstinio paruošimo ir ilgalaikės priežiūros, tačiau šie duomenys bei nepriklausomas persodinimo tinkamumo vertinimas viešai nepateikti. Todėl medis Nr. 9 turi būti išsaugotas dabartinėje augimo vietoje, o projektas pritaikytas prie jo lajos ir šaknyso.

3. Autobusų eismo schema, automobilių stovėjimo vietos ir stoginė turi būti derinamos prie medžių, o ne atvirkščiai

Plane numatyta 15 lengvųjų automobilių stovėjimo vietų ir keturios autobusų sustojimo vietos. Projektiniuose pasiūlymuose autobusų kelias / aikštelė apibūdinama kaip 7,0 m pločio erdvė, sudaryta iš 3,5 m pravažiavimo juostos ir 3,5 m autobusų sustojimo vietų zonos. Plane medžiai Nr. 7 ir Nr. 8 pažymėti šalinti, o medį Nr. 9 – persodinti būtent projektuojamo autobusų kelio ir sustojimo sprendinių zonoje. Visuomenei nepateikta objektyvi 15 vietų poreikio analizė, medžių išsaugojimo alternatyvos ar skirtingų stoginės ir transporto schemų palyginimas. Viešajame susitikime išsakyti nuogastavimai dėl didelės stoginės, menkos apsaugos nuo vėjo ir prarandamo natūralaus šešėlio rodo, kad sprendinys turi būti peržiūrėtas, o ne laikomas galutiniu.

Žalias stogas ar vijokliais apželdinta konstrukcija gali papildyti, bet nepakeičia brandžios lajos. Karščio bangų metu autobusų laukimo vietoje esami medžiai yra tiesioginė visuomenės sveikatos ir prisitaikymo prie klimato kaitos priemonė. Pirmenybė turi būti teikiama stovėjimo vietų skaičiaus mažinimui ar perkėlimui, dangų ir eismo geometrijos koregavimui bei stoginės pritaikymui prie esamų medžių šaknyso ir lajų.

4. Regioninis parkas, urbanistinis draustinis ir Natura 2000 reikalauja aukštesnio atsargumo standarto

Projektavimo dokumentuose nurodyta, kad sklypas yra Anykščių regioniniame parke ir Anykščių urbanistiniame draustinyje, Anykščių miesto istorinės dalies teritorijoje. Specialiuosiuose saugomos teritorijos reikalavimuose taip pat pažymėtas artumas Natura 2000 teritorijai „Šventosios vidurupis“ ir pareiga iki projektavimo pradžios atlikti reikšmingumo poveikio Natura 2000 teritorijoms nustatymą.

Viešame projektinių pasiūlymų rinkinyje šio reikšmingumo vertinimo išvados nerasta. Tai savaime neįrodo, kad vertinimas neatliktas, tačiau iki išvados paskelbimo neįmanoma patikrinti, ar įvertintas kaupiamasis poveikis, vandens režimas, želdinių ir buveinių junglumas. Saugomoje teritorijoje taikytinas atsargumo principas, todėl negrįžtami veiksmai negali būti grindžiami vien vėlesniu apželdinimo pažadu.

Šventoji upė nuo projekto sklypo ribos yra nutolusi apie 70 m. Toks artumas sustiprina poreikį įvertinti teritorijos ekologinį jautrumą, rūšių ir buveinių junglumą. Projektiniuose pasiūlymuose teigiama, kad sklypas nepatenka į paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostą ar apsaugos zoną, tačiau viešai nepateikti šie teiginiai leidžiantys patikrinti aktualūs galiojantys Pakrančių teritorijų žemėlapių ir Nekilnojamojo turto registro duomenys. Jeigu šiai teritorijai Pakrančių teritorijų žemėlapis dar nepatvirtintas, turi būti pateikti rengiamo žemėlapių duomenys ir konkretus teisinis bei kartografinis pagrindas, kuriuo remiantis nustatyta, kad sklypas į šias teritorijas nepatenka.

Pakrantės apsaugos ribų patikrinimas nepakeičia rūšių apsaugos pareigų. Prieš priimant sprendimus dėl medžių šalinimo ar persodinimo turi būti atliktas vietos biologinės įvairovės vertinimas tinkamu sezonu, patikrinant saugomų rūšių ir medžių buveinių požymius, įskaitant dreves, lizdus bei galimas šikšnosparnių slėptuves, taip pat galimą poveikį ekologiniam junglumui su Šventosios upe ir netoliese esančia Natura 2000 teritorija. Vertinimo rezultatai turi būti paskelbti visuomenei. Kol šie duomenys ir Natura 2000 reikšmingumo nustatymo išvada nepateikti, medžių kirtimas, persodinimas ar kiti negrįžtami darbai neturi būti pradami.

5. Apželdinimo sprendinių nukėlimas į techninio darbo projekto etapą riboja prasmingą visuomenės dalyvavimą

Projektiniuose pasiūlymuose teigiama, kad detalus apželdinimas bus rengiamas techninio darbo projekto metu. Nors projektavimo užduotyje numatyta pasodinti ne mažiau kaip 20 vietinės kilmės medžių ir 50 krūmų, šie skaičiai neatsako į esminius klausimus: kur ir kokių parametrų augalai bus sodinami, kokios bus šaknų erdvės, dirvožemio tūriai, laistymas, garantinė priežiūra, prigijimo atsakomybė ir prognozuojama lajos danga po 5 bei 10 metų.

Kai esamų medžių šalinimas jau parodytas projektiniuose pasiūlymuose, o kompensuojantys sprendiniai paliekami vėlesniam etapui, visuomenė negali lygiavertiškai įvertinti projekto žalinimo rezultato. Todėl išsamus želdynų planas turi būti paskelbtas ir aptartas prieš galutinį techninio darbo projekto patvirtinimą, o ne po esminių sprendimų priėmimo.

6. Būtina atskirti finansuotinas žaliosios infrastruktūros išlaidas nuo nefinansuotinių statybos darbų

Projektavimo užduotyje nurodyta preliminarai 1 500 000 Eur statybos kaina, iš kurios 1 275 000 Eur planuojama finansuoti Europos Sąjungos lėšomis, o 225 000 Eur – savivaldybės ir (ar) valstybės biudžeto lėšomis. Kartu projekto pavadinime ir sprendiniuose numatoma transporto paskirties pastato, stoginės ir kitų statinių rekonstrukcija.

Finansavimo gairės riboja pastatų statybos, rekonstrukcijos ir remonto finansavimą, o stoginės, paviljonai ir kita įranga gali būti finansuojami tik tiek, kiek yra būtini žaliosios infrastruktūros tikslams. Todėl CPVA prašytina iki finansavimo ar mokėjimų patvirtinimo įvertinti atskiras sąmatos eilutes, jų būtinumą bei ryšį su gairių rodikliais, o netinkamas išlaidas aiškiai atriboti. Vien bendras projekto pavadinimas „žalioji infrastruktūra“ nepakeičia reikalavimo pagrįsti kiekvieną finansuojamą sprendinį.

7. Reikalaujama išnagrinėti realias alternatyvas

Projekto tikslą – patogią ir estetišką autobusų stoties teritoriją – galima pasiekti neiškertant ir nepersodinant esamų medžių. Turi būti parengti ir viešai palyginti bent šie variantai: nulinio kirtimo ir nulinio persodinimo variantas, išsaugantis visus esamus medžius jų augimo vietose; variantas su mažesniu ar perkeltu automobilių stovėjimo vietų skaičiumi; variantas su pakeista autobusų judėjimo, sustojimo ir stovėjimo schema; variantas su pakeista stoginės geometrija ir atramomis; variantas, išsaugantis šaknynams pakankamą laidų gruntą ir atsisakantis perteklinių dangų. Kiekvienam variantui turi būti pateikti medžių, lajos, nelaidžių dangų, sąnaudų, prieinamumo, eismo saugos, pavėsio ir vėjo komforto rodikliai.

8. Prašymai

Atsižvelgdami į išdėstytas aplinkybes, prašome:

1. Iki šiame rašte keliamų klausimų išnagrinėjimo ir motyvuoto atsakymo pateikimo nepatvirtinti galutinių sprendinių, neišduoti leidimų nė vieno esamo medžio kirtimui, kitokiam šalinimui ar persodinimui, nepradėti kirtimo, statybos ar kitų negrįžtamų darbų; jei procedūros jau pažengusios – nurodyti jų dabartinę stadiją, sprendimus ir datas.
2. Perprojektuoti teritoriją taip, kad nebūtų kertamas ar kitaip šalinamas nė vienas esamas medis, o medis Nr. 9 nebūtų persodinamas ir liktų dabartinėje augimo vietoje. Jeigu teigiama, kad konkretus medis yra žuvęs, objektyviai pavojingas arba jo išsaugoti neįmanoma, paskelbti nepriklausomą individualų arboristo vertinimą, šaknyno tyrimą, rizikos mažinimo priemones ir visų išsaugojimo alternatyvų atmetimo motyvus.
3. Paskelbti visą želdinių inventorizaciją ir medžių Nr. 7–9 korteles: rūšį, kamienų skaičių, skersmenį, aukštį, lajos projekciją, būklę, saugotino želdinio statusą, ekologinę ir kraštovaizdžio vertę, fotofiksaciją, leidimų poreikį ir atkuriamąją vertę; dėl medžio Nr. 9 papildomai pateikti

nepriklausomą persodinimo tinkamumo, prigijimo, stabilumo ir ilgalaikio gyvybingumo rizikos vertinimą.

4. Pateikti alternatyvų analizę, apimančią nulinio kirtimo ir nulinio persodinimo, mažesnės ar perkeltos automobilių aikštelės, pakeistos stoginės ir autobusų judėjimo, sustojimo bei stovėjimo schemos variantus, taip pat 15 automobilių stovėjimo vietų poreikio pagrindimą.
5. Paskelbti išsamų želdynų projektą prieš galutinį techninio darbo projekto patvirtinimą: rūšis, kiekius, sodmenų dydžius, tikslas vietas, dirvožemio ir šaknų erdves, laistymą, priežiūrą, pakeitimo garantijas bei prognozuojamą lajos dangą po 5 ir 10 metų.
6. Pateikti atitikties priemonės Nr. 02-001-06-08-02 (RE) finansavimo gairėms lentelę, kurioje būtų palygintas esamų ir projektuojamų želdinių kiekis, lajos plotas, nelaidžių ir laidžių dangų plotai, biologinės įvairovės, mikroklimato, pavėsio, vėjo bei lietaus vandens tvarkymo rezultatai.
7. CPVA atlikti ir paskelbti motyvuotą projekto bei atskirų sąmatos eilučių tinkamumo finansuoti vertinimą, įskaitant medžių šalinimo, pastato ir stoginės rekonstrukcijos, automobilių aikštelės bei kitų kietųjų dangų atitiktį gairėms; finansuotinas ir nefinansuotinas išlaidas aiškiai atskirti.
8. Paskelbti Natura 2000 reikšmingumo nustatymo išvadą, saugomų teritorijų direkcijos derinimus ir kultūros paveldo reikalavimų įgyvendinimo dokumentus; jei privaloma išvada dar negauta, sustabdyti tolesnį projekto tvirtinimą iki jos gavimo.
9. Prieš priimant sprendimus dėl medžių šalinimo ar persodinimo ir prieš pradėdant darbus atlikti tinkamu sezonu vietos biologinės įvairovės vertinimą, apimančią saugomas rūšis, medžių buveinių požymius (dreves, lizdus, galimas šikšnosparnių slėptuves) ir galimą poveikį ekologiniam junglumui su Šventosios upe bei Natura 2000 teritorija „Šventosios vidurupis“, ir viešai paskelbti jo rezultatus. Kartu pateikti aktualius galiojančius Pakrančių teritorijų žemėlapių ir Nekilnojamojo turto registro duomenis, aiškiai parodančius pakrantės apsaugos juostos ir apsaugos zonos ribas projekto sklypo atžvilgiu. Jeigu šiai teritorijai žemėlapis dar nepatvirtintas, pateikti rengiamo žemėlapių duomenis ir konkretų teisinį bei kartografinį pagrindą, kuriuo remiantis teigiama, kad sklypas į šias teritorijas nepatenka; jei nustatomas bent dalinis persidengimas, nurodyti taikomas specialiąsias žemės naudojimo sąlygas ir pateikti projekto atitiktį joms patvirtinančius dokumentus.
10. Patikslinus sprendinius surengti naują viešą pristatymą, iš anksto paskelbiant visas šiame rašte nurodytas medžiagas ir sudarant galimybę dalyvauti nuotoliniu būdu; į gyventojų pasiūlymus atsakyti individualiai ir motyvuotai.
11. Atsakyme nurodyti už kiekvieną sprendimą atsakingą instituciją ir pareigūną, taikytus teisės aktus, faktinius duomenis bei apskundimo tvarką. Atsakymą ir jo priedus paskelbti savivaldybės interneto svetainėje, kad juos galėtų matyti visa suinteresuota visuomenė.

Pabrėžiame: žaliosios infrastruktūros projektas regioniniame parke ir urbanistiniame draustinyje turi rodyti pavyzdį, kaip viešojo infrastruktūra pritaikoma prie gyvosios gamtos. Esamų medžių šalinimas ar persodinimas pirmiausia dėl automobilių stovėjimo, autobusų judėjimo ar sustojimo arba konstrukcinių sprendinių patogumo prieštarautų ne tik visuomenės lūkesčiui, bet ir pačiai priemonės logikai. Prašome vadovautis atsargumo principu ir rinktis sprendinį, kuris išsaugo ne pažadėtą būsimą, o šiandien jau veikiančią žaliąją infrastruktūrą.

Pažymime, kad šios pastabos teikiamos įgyvendinant visuomenės teisę dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos klausimais. Orhuso konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinti ankstyvo ir veiksmingo visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus dėl planuojamos veiklos, galinčios turėti reikšmingą poveikį aplinkai, principai: visuomenei turi būti suteikta reali galimybė teikti pastabas, o į dalyvavimo rezultatus turi būti tinkamai atsižvelgiama. Mūsų veikla taip pat atitinka Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31³⁵ straipsnyje įtvirtintą visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais sampratą, o aplinka šiame straipsnyje aiškiai priskiriama viešojo intereso klausimams.

Pagarbiai

VšĮ „Girių inspekcija“ vadovas

Mindaugas Docaitis